

บทความวิจัย

สภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story

โดย

นางสาวสุภาดา อากาศภา

รหัสนักศึกษา 05530776

เสนอ

อาจารย์ ดร.ภาสกร อินทุमार

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556

ชื่อเรื่อง	สภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ปรากฏใน ภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวสุภาดา อากาศภา รหัสนักศึกษา 05530776
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. ภาสกร อินทุमार
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง สภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเน้นไปที่ชีวิตความเป็นอยู่ และครอบครัวของคนญี่ปุ่นที่ปรากฏผ่านภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพสังคมแบบเดิมเป็นอย่างมาก เปลี่ยนจากสังคมเกษตร พัฒนาสู่สังคมอุตสาหกรรม จนทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกภายในระยะเวลาอันสั้น จะเห็นว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story นั้นไม่ได้นำเสนอแต่เพียงสภาพของประเทศญี่ปุ่นที่เปลี่ยนแปลง หากแต่นำเสนอผลพวงของการที่ประเทศเจริญขึ้น ซึ่งก็คือการดำเนินชีวิตของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ประเทศญี่ปุ่นเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศตน รับเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่างๆเข้ามา สิ่งต่างๆเหล่านี้สร้างสรรคสังคมญี่ปุ่นให้เติบโตขึ้นมาจนกลายเป็นญี่ปุ่นในปัจจุบัน

คำสำคัญ Tokyo story สังคมญี่ปุ่น ยาสึจิโร่ โออิ

บทนำ

ปัจจุบันสื่อบันเทิงกลายเป็นสิ่งที่มีบทบาทและความสำคัญมากในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ หรือละครโทรทัศน์ นอกจากจะให้ความบันเทิงกับผู้บริโภคแล้ว ยังถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีความคิด ความเชื่อและการดำเนินชีวิตของสังคมนั้นๆผ่านเนื้อเรื่อง ฉาก บรรยากาศ และตัวละครที่สะท้อนให้เห็นเรื่องราวทางสังคมในยุคต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น การบริโภคสื่อจึงมีอิทธิพลที่จะโน้มน้าวใจผู้บริโภคได้

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่พ่ายแพ้จากสงคราม โดยโดนโจมตีจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณู 2 ลูก ที่เมืองฮิโรชิมา และเมืองนางาซากิ หลังจากเหตุการณ์นี้ทำให้ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ และยุติการทำสงคราม ทำให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีอำนาจในญี่ปุ่น โดยในช่วงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งหนึ่งในสาระสำคัญ คือประกาศว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวญี่ปุ่น และมีรายการที่แสดงสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองไว้อย่างละเอียด เช่น สิทธิในการทำงานและเสรีภาพทางสังคม และถึงแม้ว่าญี่ปุ่นจะได้รับ ความเสียหายจากสงครามอย่างมาก แต่ด้วยความรู้ความสามารถ ความเป็นระเบียบวินัยและความขยันขันแข็งของชาวญี่ปุ่น บวกกับการที่สหรัฐอเมริกายื่นมือเข้ามาช่วย จึงทำให้ประเทศฟื้นตัวเร็วมากจากภาวะสงคราม ซึ่งหลังจากฟื้นตัวจึงทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีแนวทางในการปฏิรูปประเทศให้เป็นอุตสาหกรรม ส่งผลให้สังคมญี่ปุ่นตั้งแต่ช่วงนั้นเป็นต้นมากลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม ความ เป็นสังคมเมืองเริ่มเข้ามาแทนที่สิ่งเก่าๆ และรวมถึงอิทธิพลของตะวันตกที่แพร่หลายเข้ามา สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่กับการใช้ชีวิตในชนบท อีกทั้ง บทบาทของผู้หญิงที่เริ่มเด่นชัดขึ้นในช่วงนี้ คือ สามารถทำงานนอกบ้านได้ และเริ่มมีสิทธิมีเสียงขึ้น

ภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story เป็นภาพยนตร์ญี่ปุ่นแนวย้อนยุค ของผู้กำกับยาสึจิโร่ โอสึ ที่ นำเสนอเรื่องราวในสังคมญี่ปุ่นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โคนนำเสนอผ่านครอบครัวครอบครัว หนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นชีวิตและสังคมของญี่ปุ่น ในยุคที่ประเทศกำลังพัฒนาและก้าวไปสู่การเป็น ประเทศอุตสาหกรรม (Industrialized Country) โดยผู้สร้างภาพยนตร์เลือกที่จะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความเป็นครอบครัว และวิถีชีวิตแบบเก่าในชนบทที่มีชีวิตแบบเรียบง่าย ซึ่งแตกต่างจาก

วิถีชีวิตคนเมืองที่รีบเร่ง และเน้นจะเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ (modernization) อีกทั้งสังคมในเมืองหลวงยังแออัดไปด้วยตึกและผู้คนที่พักันมุงหน้าเข้ามาทำงานในเมืองหลวง และยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของคนต่างรุ่น ที่มีช่องว่างระหว่างกัน ในที่นี้คือ พ่อแม่กับลูกๆ ซึ่งลูกๆเมื่อเติบโตก็เข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ ทำให้ช่องว่างระหว่างครอบครัวมีระยะห่างกันมากขึ้น ทั้งนี้เพราะการขยายตัวทางอุตสาหกรรม เกิดแบบกระจุกตัว รวมศูนย์กลางไว้แค่ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆเท่านั้น จึงทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างคนหนุ่มสาวที่เข้ามาทำงานในเมืองกับครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่คือ พ่อแม่ที่ชราแล้วในชนบท อีกทั้งเรื่องนี้ยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 รวมถึงบทบาทในการเป็นลูกสะใภ้ด้วย และความน่าสนใจที่จะศึกษาสภาพสังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story เหตุเพราะภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นผลงานที่ถือได้ว่าดีที่สุดของผู้กำกับยาสึจิโร่ โอสึ เลยกี่ว่าได้ เนื่องจากภาพยนตร์เรื่องนี้ถูกยกย่องให้เป็น 1 ใน 100 ของภาพยนตร์ที่ดีที่สุดตลอดกาล ซึ่งถูกจัดอันดับโดยนิตยสารไทม์ (Time) และการดำเนินเรื่องของโอสึ ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โอสึมีความประณีตและละเอียดในทุกขั้นตอนการทำหนัง แม้กระทั่งรายละเอียดเล็กๆน้อยๆก็ตาม และยังพิถีพิถันในการลำดับจัดเรียงเรื่องราว ที่สำคัญเขาไม่นิยมใช้ภาพแฟลชแบ็กย้อนอดีตในภาพยนตร์ของเขา ภาพยนตร์ของโอสึส่วนใหญ่จะใช้กล้องมุมต่ำ จนได้รับการเรียกขานว่า tatami level (ระดับสายตาเสื่อทาทามิ) และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอีกอย่างหนึ่งในหนังของเขา(นรา,2550: 21) และภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story นี้ยังได้รับรางวัลจากสถาบันภาพยนตร์อังกฤษในปี 1958 อีกด้วย

จะเห็นได้ว่าภาพยนตร์ญี่ปุ่นเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึง สภาพาสังคมของญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ของครอบครัวและบทบาทของผู้หญิงที่เริ่มมีขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงการถูกยกย่องให้เป็น 1 ใน 100 ของภาพยนตร์ที่ดีที่สุดตลอดกาล ซึ่งถูกจัดอันดับโดยนิตยสารไทม์ (Time) ก็เป็นการยืนยันได้ว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้มีความน่าสนใจเพียงใด ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจจะศึกษาเกี่ยวกับ สภาพาสังคมของญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยที่ขณะนั้นประเทศญี่ปุ่นเริ่มเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์เรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ดูภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story
2. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสังคมญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
3. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสังคมญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งจากเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์
4. ศึกษาและวิเคราะห์ภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
5. เรียบเรียงผลการศึกษารูปแบบของบทความวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

ในที่นี้มุ่งศึกษา สภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่น และบทบาทของผู้หญิงญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจสภาพสังคม การดำเนินชีวิต บทบาทของผู้หญิง และความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

สมบูรณ์ สุทธิศิลป์ (2523) แปลหนังสือเรื่อง “ปาฏิหาริย์ญี่ปุ่น” โดยในหนังสือเล่มนี้จะหยิบมาเพียงแค่เรื่อง ญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งแต่ปี ค.ศ.1945 ซึ่งในเรื่องนี้กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของญี่ปุ่นสมัยใหม่เกิดจากความพ่ายแพ้ในสงคราม คนญี่ปุ่นจึงมองอดีตโดยคิดไต่ตรองอย่างดี

เพื่อที่จะก้าวไปข้างหน้าอีกครั้ง กองทัพของสหรัฐอเมริกา เข้ามาปฏิรูปหลายอย่างเพื่อเปลี่ยนแปลง การปกครอง และโครงสร้างสังคม ทำให้หลายๆอย่างเปลี่ยนแปลงไปจากระยะก่อนสงครามมาก เช่น ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวไม่สนิทกันเหมือนเดิม เพราะคนญี่ปุ่นมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น และขนบธรรมเนียมก็ไม่เคร่งครัดเหมือนแต่ก่อน และเปิดกว้างมากขึ้น ญี่ปุ่นเปลี่ยน จากสังคมเกษตรเป็นประเทศมหาอำนาจทางอุตสาหกรรม โดยรับวิทยาการมาจากตะวันตก

ตำรา ค ฐานติ (2545) เขียนหนังสือเรื่อง “สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น” โดยหนังสือเล่มนี้ กล่าวถึงข้อมูลของประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นพื้นฐานของประเทศญี่ปุ่น โดยหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 9 บท แต่ในที่นี้จะหยิบมาเพียงบางส่วนของที่เกี่ยวข้องคือ

บทที่3 ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น กล่าวถึง ประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งหมู่เกาะ ญี่ปุ่นมีคนเข้ามาอยู่อาศัยเมื่อประมาณ 100,000 กว่าปีมาแล้ว ในตอนนั้นผู้คนดำรงชีวิตด้วยการล่า สัตว์และเก็บของป่าเป็นอาหาร ต่อมาเริ่มทำเกษตรกรรมด้วยการปลูกข้าว รัฐเล็กๆก็เริ่มรวมตัวกัน กลายเป็นรัฐที่ใหญ่ขึ้น มีการรับวัฒนธรรมจากจีน เช่น ลัทธิขงจื้อ ตัวอักษร เป็นต้น พอเข้าสู่สมัย ศักคินา เริ่มปกครองแบบระบบศักคินา ภายใต้การปกครองของโชกุน ต่อมาเริ่มมีชาวยุโรปเข้ามา ค้าขายกับญี่ปุ่น การล่องไหลเข้ามาของชาวยุโรปนี้ ส่งผลให้พวกนักสอนศาสนาหลั่งไหลเข้ามาเป็น จำนวนมาก รัฐบาลจึงห้ามชาวต่างประเทศเข้ามาในประเทศญี่ปุ่น หลังจากนั้นญี่ปุ่นก็ได้รับแรง กดดันเพื่อให้เปิดประเทศ พอถึงสมัยเมจิ ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาสิ่งต่างๆซึ่งชาวตะวันตกใช้เวลาหลาย ทศวรรษกว่าจะทำสำเร็จขึ้นได้ในระยะเวลาเพียง 2-3ทศวรรษเท่านั้น หลังจากญี่ปุ่นพ่ายแพ้จาก สงครามโลกครั้งที่2 ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1945 ก็ยอมรับเงื่อนไขต่างๆของกองกำลังพันธมิตร โดย มีการดำเนินการปฏิรูปทางสังคมและการเมืองหลายประการ ภาวะเร่งด่วนประการหนึ่งในช่วงหลัง สงครามคือ การฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยได้รับการสนับสนุนจากอเมริกา ทำให้เศรษฐกิจฟื้นฟูขึ้นอย่าง รวดเร็ว และมีความมั่นคงทางเสถียรภาพค่อนข้างสูง

บทที่4 ประชากร สังคมและวัฒนธรรม กล่าวถึงประชาชน สังคมและวัฒนธรรมในยุค ปัจจุบัน จะเห็นว่า สิ่งที่ปรากฏขึ้นเป็นสังคมญี่ปุ่นในยุคปัจจุบันมีรากเหง้ามาจากอดีตแต่ดั้งเดิม และ ได้รับการปรับปรุงเรื่อยมา ทำให้สิ่งเก่าผสมเข้ากับสิ่งใหม่ที่ได้รับมาจากสังคมอื่นอย่างกลมกลืน จนกลายเป็นลักษณะสังคมวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในปัจจุบัน ปัจจุบันครอบญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีบุตรเพียง

1-2 คนเท่านั้น ส่วนในอดีต ปู่ ย่า ตา ยาย จะอาศัยอยู่กับลูกหลานเป็นครอบครัวใหญ่ แต่เดี๋ยวนี้คน
สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีอายุยืนขึ้น ส่วนในเรื่องการทำงาน
เนื่องจากประเทศเจริญขึ้นทำให้ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ทำงานในบริษัท คนงานหญิงก็เพิ่มจำนวนเพิ่ม
มากขึ้น

ปราชญ์ จงสุจริต (2549) แปลหนังสือเรื่อง “ญี่ปุ่น 360 องศา” โดยหนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อ
ต้องการจะแนะนำเรื่องราวของญี่ปุ่นแก่ชาวต่างชาติ ในหนังสือจะอธิบายเรื่องราวในชีวิตประจำวัน
ของชาวญี่ปุ่น อธิบายแก่นและที่มาของความคิดและมุมมองอันเป็นลักษณะเฉพาะของญี่ปุ่น
นำเสนอข้อมูลใหม่ๆ กำหนดรูปแบบเป็นหนึ่งเรื่องต่อหนึ่งหน้าเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย หนังสือเล่มนี้
ประกอบด้วยเรื่องราวหลายหมวดหมู่ เริ่มตั้งแต่ การเมือง เศรษฐกิจญี่ปุ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี
และวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งหนังสือเล่มนี้เปรียบเหมือนสารานุกรมฉบับย่อ ที่รวบรวมเรื่องราวของ
ญี่ปุ่นไว้ในทุกด้าน แบ่งออกเป็น 5 บท คือ 1. ประเทศญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่น 2. ชีวิตความเป็นอยู่ของ
ชาวญี่ปุ่น 3. สังคมญี่ปุ่น 4. วัฒนธรรมญี่ปุ่น 5. ภาพลักษณ์ของพืช สัตว์และธรรมชาติ

จากหนังสือที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้หยิบยกมาเพียงบางส่วนของหัวข้อคือ

บทที่ 1 ประเทศญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่น กล่าวถึง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเป็นมาของ
ชนชาติ ความเป็นมาของวัฒนธรรม ซึ่งกล่าวว่าเป็นวัฒนธรรมที่หลากหลาย เนื่องจากการมีรากฐาน
ต่างกันเข้ามาอยู่ร่วมกัน เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย อาหารของชาวญี่ปุ่นเป็นแบบการผสมผสานของรูปแบบ
ญี่ปุ่นกับตะวันตก ตลอด จนศาสนา หรือแม้แต่ภาษาก็มีคำของภาษาอื่นมากกว่าครึ่ง และกล่าวถึง
ความเป็นเอกภาพ เนื่องจากชาวญี่ปุ่นอาศัยอยู่หนาแน่นในประเทศคับแคบ และดำเนิน
ชีวิตประจำวันอยู่ภายใต้การควบคุมที่เข้มงวด ถึงวันของผู้ปกครองประเทศเป็นเวลานาน จึงได้
สร้างค่านิยมให้ชาวญี่ปุ่นต้องคิดถึงกลุ่มองค์กรที่ตนสังกัดหรือประเทศชาติมากกว่าตัวบุคคล

บทที่ 2 ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่น กล่าวถึง วิธีการดำเนินชีวิตของชาวญี่ปุ่นทั้งในเมือง
และชนบท ที่อยู่อาศัยที่มีรูปแบบเปลี่ยนไปจากสมัยก่อนที่เป็นฝักันแบบประตูปานเลื่อน แต่
ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นแมนชั่น เครื่องเรือนญี่ปุ่น เช่น เสื้อทาทามิเป็นเสื้อที่ใช้ปูพื้นบ้าน ที่นอนฟุตงเป็น
ที่นอนแบบญี่ปุ่น โดยพับเก็บได้ ใช้ปูบนเสื้อทาทามิ อ่างอาบน้ำแบบญี่ปุ่นเป็นที่ลือลือมาก จะอาบ
โดยการแช่ในอ่างนานๆ เป็นต้น เครื่องแต่งกายแบบญี่ปุ่น คือ กิโมโน กิโมโนสัมพันธ์กับการแสดง
ฐานะในระบบขุนนาง เมื่อเข้าสู่สมัยเมจิ การแต่งกายแบบสากลก็เริ่มแพร่หลายมากขึ้น การ

รับประทานอาหาร จะรับประทาน3มือ และให้ความสำคัญกับอาหารมือเย็นมากที่สุด รับประทานข้าวเป็นหลัก ควบคู่ไปกับซูปเต้าเจี้ยว

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงญี่ปุ่น

มณฑา พิมพ์ทอง (2547) เขียนหนังสือเรื่อง “ปัญหาของสตรีญี่ปุ่น : ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2” หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของผู้หญิงญี่ปุ่นจากวรรณกรรมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นประเทศญี่ปุ่นได้เกิดความเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เนื่องจากอิทธิพลของตะวันตก กลายเป็นประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ ประชากรมีความสมบูรณ์ทางด้านวัตถุ ครอบครัวมั่นคง สตรีญี่ปุ่นมีความสุขที่ได้แต่งงาน มีลูกมีครอบครัว แต่ท่ามกลางความเจริญและการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ย่อมต้องมีปัญหาซ่อนอยู่ หนังสือเล่มนี้จึงต้องการที่จะเสนอเรื่องของสตรีญี่ปุ่นซึ่งยังมีปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่ เช่น ปัญหาการดูแลคนชรา ปัญหาความรู้สึกโดดเดี่ยว ปัญหาในการทำงาน เป็นต้น โดยหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 4 บท คือ บทที่ 1 ภาระในการดูแลคนชรา บทที่ 2 ความรู้สึกโดดเดี่ยว บทที่ 3 ปัญหาในการทำงาน บทที่ 4 ปัญหาอื่นๆ

จากหนังสือที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้หยิบยกมาเพียงบางส่วนที่เกี่ยวข้องคือ

บทที่ 1 ภาระในการดูแลคนชรา กล่าวถึง ปัญหาในการดูแลคนชราในครอบครัวที่กลายเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ผู้หญิง 90% ต้องแบกรับภาระนี้ไว้ในฐานะลูกสะใภ้ ภรรยาและลูกสาว โดยเฉพาะลูกสะใภ้ของลูกชายคนโตถูกคาดหวังว่าจะต้องดูแลพ่อแม่ของสามี ตามจารีตประเพณีของผู้หญิงตั้งแต่สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในบทนี้จะศึกษาปัญหาของผู้หญิงที่เกิดจากภาระในการดูแลคนชรา จากวรรณกรรมทั้งหมด 3 เรื่อง คือ 1.หลง ของอะริโยะนิ ซะวะ โกะ 2.นักวิ่งมาราธอนหญิงแห่งกรุงโตเกียว ของฮิกะริ อะงะตะ และ 3.เอาต์ ของคิริโนะ นะทึซุโอะ ซึ่งปัญหาในการดูแลคนชราของผู้หญิงจากงานเขียนเหล่านี้ก็คือ การดูแลคนชราในครอบครัว : ความทุกข์ของลูกสะใภ้ผู้ชายขาดสำนึกในการดูแลคนชรา ภาระในการดูแลคนชราลดโอกาสของผู้หญิงในการทำงานนอกบ้าน เป็นต้น

บทที่ 2 ความรู้สึกโดดเดี่ยว กล่าวถึง เรื่องความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงปัจจุบัน ซึ่งในบทนี้จะศึกษาจากวรรณกรรม 6 เรื่อง คือ 1.บ้านแตก ของเอ็นชิ ฟุมิโกะ 2.ครอบครัวได้ต้นไม้ ของฮิกะริ อะงะตะ 3.เพื่อน ของทะกะงิ โนะบุโกะ 4.ทุ่งตกกระ

ของยะมะโมะ โตะ มะซะโยะ 5.เอาต์ ของคิริโนะ นะทซุโอะ 6.เพื่อนนักเรียนหญิง ของยู มิริ ซึ่ง
วรรณกรรมเหล่านี้สะท้อนปัญหาความรู้สึกโดดเดี่ยวของผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน ต้องทำตามความ
ต้องการของสามี สามีใช้เวลาอยู่ในที่ทำงานมากเกินไปจนเหลือเพียงแม่และลูกทำให้ภรรยาู้สึกโดด
เดี่ยว ความโดดเดี่ยวที่เกิดจากครอบครัวที่แตกแยก และความโดดเดี่ยวจากการเป็นคนชราที่ถูกมอง
ว่าเป็นส่วนเกินในบ้าน

บทที่ 3 ปัญหาในการทำงาน กล่าวถึง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเปลี่ยนประเทศเป็น
อุตสาหกรรม คนที่ทำงานส่วนใหญ่มักเป็นผู้ชาย ถึงแม้จะมีผู้หญิงทำงานอยู่ด้วย แต่ก็เป็นการ
ทำงานเล็กน้อยๆ เช่น ชงน้ำชา ต้อนรับแขก และกล่าวถึงกฎหมายที่ว่าด้วยการทำงานเป็นสิทธิขั้น
พื้นฐานของมนุษย์ กฎหมายแรงงานจึงกำหนดให้มีการปฏิบัติ และจ่ายค่าตอบแทนชายและหญิง
เท่ากัน ซึ่งหมายความว่าโอกาสเท่ากัน แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น งานที่ผู้หญิงทำส่วน
ใหญ่คือ งานดูแลด้านสุขภาพ สังคมสงเคราะห์ การศึกษา เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎี

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2547) เขียนเรื่อง “แนวคิดทฤษฎีพัฒนาสังคม” กล่าวว่า แนวคิดทฤษฎี
ความทันสมัย (Modernization Theory)แบ่งสังคมออกเป็นสองรูปแบบกล่าวคือ สังคมที่ค่อยพัฒนา
กับสังคมทันสมัยที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นการพัฒนาจึงเป็นกระบวนการสร้างความทันสมัย
(Modernization) เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางเดียว และเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป
เพื่อให้ระบบต่างๆในสังคมมีโอกาสได้ปรับตัวไปพร้อมกับการรักษาสมดุลภาพ (equilibrium)
และความมั่นคง (stability) ของสังคมซึ่งรูปจำลองของการพัฒนา (Development Models) ก็คือ
รูปแบบของสังคมเมืองที่ทันสมัย และพุ่งประเด็นไปที่เป้าหมายแรกของการพัฒนานั้นคือ ความ
เจริญทางเศรษฐกิจ (Development equates economic growth) การพัฒนาเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นได้ต้อง
อาศัยกระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization Process)โดยมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงให้
เกิดขึ้นสองระดับ คือ ระดับสังคมและระดับบุคคล การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยนั้น มีทั้งข้อดีและ
ข้อเสีย ประเทศค่อยพัฒนาทั้งหลายได้รับอิทธิพลจากการแผ่ขยายของอำนาจตะวันตก เช่น เกิดการ
เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม

จํานงค์ อติวัฒนสิทธิ และคณะ (2552) เขียนหนังสือเรื่อง “ สังคมวิทยา ” หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่อธิบายแนวคิดและทฤษฎีขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของสังคม และอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมในเชิงวิทยาศาสตร์ มีขอบเขตกว้างขวางและครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญของสังคม หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยบทนำ เป็นบทที่กล่าวถึงลักษณะของสังคมวิทยาและเป็นบทที่นำไปสู่เนื้อหาของสังคมวิทยาอย่างกว้างๆ โดยเริ่มขอบเขตของสังคมวิทยา ตามด้วยจุดมุ่งหมายของสังคมวิทยา สังคมวิทยากับวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ พัฒนาการของสังคมวิทยา ทฤษฎีหลักของสังคมวิทยา วิธีการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม และประโยชน์ของสังคมวิทยา

ตอนที่ 2 ว่าด้วยแนวคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา ประกอบไปด้วย 6 บท คือ วัฒนธรรม สังคม การจัดระเบียบสังคม การขัดเกลาทางสังคม การกระทำทางสังคม และกลุ่มสังคม

ตอนที่ 3 ว่าด้วยการวิเคราะห์สถาบันทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 5 บท คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการเมือง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา

ตอนที่ 4 ว่าด้วยประชากรและชุมชน ในตอนนี้ประกอบด้วย 2 บท คือ ประชากร และชุมชน

ตอนที่ 5 ว่าด้วยการเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 3 บท คือ พฤติกรรมเบี่ยงเบนและปัญหาสังคม พฤติกรรมรวมหมู่ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากที่ประสบกับภาวะสงคราม แต่ก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากประชากรในประเทศทุกคนต่างมุ่งที่จะพัฒนาประเทศ ทำเพื่อส่วนรวมก่อน และเปลี่ยนแปลงประเทศเพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม สังคมเปิดกว้างมากขึ้น ผู้หญิงมีบทบาทในสังคมและมีส่วนในการช่วยพัฒนาประเทศมากกว่าเดิม มีการปรับปรุงโครงสร้างการปกครองและสังคม และเนื่องจากความเจริญที่เข้ามาทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ดังที่ปรากฏในงานของสมบูรณ ศุภศิลป์ (2523) คำรงค์ ฐานดี (2545) และปราณี จงสุจริต (2549)

ส่วนเอกสารที่เกี่ยวกับทฤษฎี พัชรินทร์ สิริสุนทร (2547) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ซึ่งเป็นกระบวนการทำให้สังคมทันสมัยขึ้น ส่วน จํานงค์

อดิวัฒน์ สัทธิต์ และคณะ (2552) แนวคิดและทฤษฎีขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของสังคม และอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมในเชิงวิทยาศาสตร์

อนึ่งการศึกษาเรื่องสภาพสังคมของญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังไม่มีผู้ใดศึกษาผ่านภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ที่จะศึกษา “สถานะสังคมญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สะท้อนผ่านภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story” เพื่อเพิ่มความรู้และขยายขอบเขตทางด้านสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เนื้อเรื่องย่อภาพยนตร์

Tokyo story (東京物語)

ภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story เป็นเรื่องของสามภรรยาคนหนึ่ง (ชูชิชิและโทมิ) ที่ออกเดินทางไปเยี่ยมลูกๆ ที่ทำงานและมีครอบครัวอยู่ในเมืองใหญ่ ซึ่งก็คือ โตเกียวและโอซาก้า แต่การไปเยี่ยมลูกๆ ครั้งนี้กลับสร้างความผิดหวังให้กับทั้งคู่เป็นอย่างมาก เนื่องมาจากลูกๆ ต่างเปลี่ยนไปจากเดิมมาก มีการกระทำบางอย่างทั้งคำพูดและกริยาท่าทางทั้งต่อหน้าและลับหลัง ที่สร้างความผิดหวังให้กับพ่อแม่ และลูกๆ ทุกคนต่างไม่มีใครยอมเจียดเวลาของตนเองเพื่อจะพาพ่อแม่ไปเที่ยว แต่กลับให้โนริโกะ (ลูกสะใภ้ที่สามีเสียชีวิตแล้ว) ลาหยุดงานเพื่อพาพ่อแม่ไปเที่ยวแทน และยังส่งพ่อแม่ไปเที่ยวน้ำพุร้อนตามิกันตามลำพัง เนื่องจากไม่อยากแบ่งเวลาของตนให้พ่อแม่ เมื่อพบเจอกับเหตุการณ์เช่นนี้ สองสามีภรรยาจึงตัดสินใจเดินทางกลับบ้าน และระหว่างที่เดินทางกลับแม่เกิดป่วยกระทันหัน จึงแวะพักที่บ้านของลูกชายอีกคน (เค โชะ) ที่อยู่ที่โอซาก้า แล้วจึงออกเดินทางต่อในวันรุ่งขึ้น เมื่อถึงบ้านอาการของแม่ทรุดหนัก ลูกๆ จึงกลับมาดูใจแม่ ขาดแต่เค โชะที่มาดูใจแม่ไม่ทันเมื่อสิ้นสุดงานศพลูกๆ ทุกคนก็รีบกลับไปดำเนินชีวิตของตนต่อ มีเพียงแต่โนริโกะที่อยู่เป็นเพื่อนพ่อต่ออีกหนึ่งวัน แต่เนื่องจากโนริโกะต้องกลับไปทำงาน สุดท้ายจึงเหลือพ่อที่ต้องดำเนินชีวิตเพียงลำพัง

ประวัติและผลงานของยาสุจิโร่ โออิ

ที่มา:<http://th.wikipedia.org/wiki/>

ยาสุจิโร่ โออิ (小津安二郎) เกิดวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1903 ที่จังหวัดฟูคางาวา เมืองโตเกียว เป็นลูกคนที่ 2 ในบรรดาพี่น้องทั้งหมด 5 คน เมื่ออายุได้ 10 ปี โออิถูกส่งไปอาศัยอยู่ในชนบทพร้อมกับแม่และพี่น้องของเขาที่เมืองมัสสุซากะ ซึ่งเป็นเมืองที่เขาใช้ชีวิตอยู่ในช่วงวัยเยาว์ นานๆครั้งจึงจะมีโอกาสได้เจอพ่อ จนเขากลายเป็นเด็กติดแม่ และมีนิสัยดื้อรั้นเนื่องจากถูกเลี้ยงดูแบบตามใจ โออิได้เข้าศึกษาในโรงเรียนประจำ แต่เขากลับเอาเวลาว่างส่วนใหญ่ไปดูภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์แถวบ้านแทนที่จะไปโรงเรียน เมื่อโตขึ้นโออิทำงานเป็นอาจารย์อยู่ช่วงหนึ่ง ก่อนที่จะกลับโตเกียวในปี ค.ศ. 1923 และได้เข้าทำงานกับบริษัท Shochiku Film โดยที่ลุงของเขาเป็นคนฝากฝังเขาไว้กับผู้จัดการบริษัท ในช่วงแรกของการทำงานที่ Shochiku ได้เป็นผู้ช่วยผู้กำกับภาพ หลังจากนั้นอีก 3 ปี โออิก็ได้เป็นผู้กำกับ และได้กำกับหนังเรื่องแรก ชื่อ Zange no Yaiba ("The Sword of Penitence") ในปี ค.ศ. 1927 หลังจากนั้นโออิก็กำกับหนังต่อมาเรื่อยๆถึง 53 เรื่อง โออิเป็นผู้กำกับที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สุดคนหนึ่ง เนื้อเรื่องในหนังของเขามักจะเกี่ยวข้องกับการแต่งงาน สังคมชนชั้นกลางในเมือง ความห่างเหินระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท การมองโลกที่แตกต่างระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ หรือผู้ใหญ่และคนชรา

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1937 บริษัทภาพยนตร์ Shochiku Film เริ่มไม่พอใจกับผลงานของโออิ เนื่องจากภาพยนตร์ของเขาทำรายได้ได้ไม่ดี ถึงแม้จะได้รางวัลและรับเสียงตอบรับทางบวกจากนักวิจารณ์มากมาย เมื่อโออิอายุ 34 ปี ก็ได้เข้าไปเป็นทหารรับใช้องค์จักรพรรดิ และได้ไปประจำการเป็นทหารราบ ที่ประเทศจีนในสงคราม Second Sino-Japanese หลังจากปลดประจำการแล้ว โออิก็กลับมากำกับภาพยนตร์เรื่องใหม่เรื่อง Toda ke no Kyodai

("Brothers and Sisters of the Toda Family", 1941) ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ทำเงินให้เขาและยังได้เสียงตอบรับในทางบวก เนื้อเรื่องในหนังเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีต่อพ่อกับลูกที่จากกันไปเป็นเวลานาน

ในช่วงหลังสงครามโลก ภาพยนตร์ของโอสึช่วงได้รับการตอบรับค่อนข้างดีแทบทุกเรื่อง อาทิ Banshun ("Late Spring", 1949), Tokyo Monogatari ("Tokyo Story", 1953) (ซึ่ง Tokyo Story นักวิจารณ์และผู้ชื่นชอบดูหนังหลายคน ยกย่องให้เป็นหนัง masterpiece ของเขา), และเรื่องต่อมา Ochazuke no Aji ("The Flavour of Green Tea Over Rice", 1952), Soshun ("Early Spring", 1956), Higanbana ("Equinox Flower", 1958), Ukikusa ("Floating Weeds", 1959) and Akibiyori ("Late Autumn", 1960) ภาพยนตร์ของโอสึ ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างครอบครัวญี่ปุ่นสมัยเก่ากับครอบครัวยุคใหม่ และความกดดันในครอบครัว หนังของโอสึในยุคหลังจะเน้นซึมแนวนี้นับแทบทุกเรื่อง ซึ่งปรากฏได้เด่นชัดในหนังเรื่อง Tokyo Story ของเขา สังเกตได้ว่าในหนังเรื่องนี้จะพูดถึงความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในครอบครัว และความแตกต่างด้านการใช้ชีวิตในเมืองกับชนบท การละทิ้งคนชราเพื่อมาสร้างครอบครัวในเมืองหลวง หนังเรื่องสุดท้ายที่เขากำกับคือ Sanma no aji ("An Autumn Afternoon", 1962) ซึ่งเป็นภาพยนตร์สีเพียงไม่กี่เรื่องที่เขาถ่ายทำ และได้เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งเมื่ออายุ 60 ปี ในวันเกิดของเขาพอดี

บทวิเคราะห์

Tokyo Story ถือได้ว่าเป็นภาพยนตร์ของยาสึจิโร่ โอสึ ที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมากที่สุด และเป็นอีกหนึ่งผลงานที่ถือได้ว่ายอดเยี่ยมที่สุดเลยก็ว่าได้ ออกฉายในปี 1953 ตัวภาพยนตร์ได้รับอิทธิพลมาจากผลงานของลีโอ แม็คแคร์รี่ เรื่อง Make Way for Tomorrow ที่เล่าเรื่องของพ่อแม่วัยชราที่ถูกบรรดาลูกๆที่โตเป็นหนุ่มเป็นสาวพากันทอดทิ้ง แต่รายละเอียดหลายๆส่วนถูกปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่น และเพื่อให้เข้ากับเอกลักษณ์เฉพาะตัวของโอสึ

ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นภาพยนตร์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นเรื่องราวของชูชิชิ และโทมิ สามิภรรยาคู่หนึ่งที่อาศัยอยู่ในเมืองชนบทเล็กๆชื่อโอโนมิจิ ซึ่งเปิดเรื่องด้วยฉากที่ชูชิชิ และโทมิกำลังจัดกระเป๋าเตรียมจะเดินทางไปเยี่ยมลูกๆ

ในโตเกียว ซึ่งมีเพื่อนบ้านคนหนึ่งเดินเข้ามาทักทายในทำนองชื่นชมที่ลูกๆของชูคิชิ และโทมิใช้ชีวิตอย่างประสบความสำเร็จในเมืองหลวง จึงเป็นสาเหตุที่ชูคิชิ และโทมิอยากไปเห็นความสำเร็จของลูกๆ การไปเยี่ยมครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นสังคมใหม่ที่ลูกๆเริ่มเห็นว่าการมาเยี่ยมของพ่อแม่เป็นการะ ซึ่งจะมีปรากฏอยู่ในคำพูดของลูกๆ กิริยาท่าทางบางอย่างซึ่งมีทั้งต่อหน้าและลับหลัง และยังได้เห็นจิตใจที่คับแคบของลูกๆ ทำให้การมาเยี่ยมของพ่อแม่ในครั้งนี้ไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้แต่กลับผิดหวังเสียด้วยซ้ำ

ที่มา : <http://guionoriginal.blogspot.com/>

ในเรื่องจะมีการฉายภาพไปที่นักเรียน รถไฟ และปล่องควันของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งสิ่งนี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นที่เปลี่ยนแปลง และเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อชูคิชิ และโทมิเดินทางมาถึงโตเกียว ภาพในเรื่องจะฉายไปที่ปล่องควันของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญในเมืองหลวง และต่อมาก็ฉายภาพไปที่บ้านของโคอิชิซึ่งเป็นลูกชายคนโตที่ทำงานเป็นหมอยู่แถบชานเมืองโตเกียว ปรากฏภาพภรรยาของโคอิชิกำลังทำงานบ้านอยู่ เมื่อพ่อกับแม่มาถึงบ้านของโคอิชิ พ่อเห็นหลานๆก็เรียกหลานให้เข้ามาหา แต่หลานกลับวิ่งหนี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อคนในครอบครัวอยู่ห่างไกลกันทำให้ความสนิทหายไป หลังจากนั้นภรรยาของโคอิชิถามว่าจะเลี้ยงต้อนรับพ่อแม่ด้วยอาหารประเภทไหน โคอิชิกลับบอกว่าแค่สุกี้ยากี้และเนื้อหมูก็พอแล้ว (เนื่องจากที่ประเทศญี่ปุ่นเวลานั้นมีราคาแพง คนญี่ปุ่นจึงนิยมทานปลาดิบหรือซาซิมิกันเฉพาะในโอกาสพิเศษ) พอถึงวันหยุดของโคอิชิซึ่งวันนี้เขาจะพาพ่อแม่ไปเที่ยวชมเมืองโตเกียว แต่กลับไม่ได้ไปเนื่องจากโคอิชิติดงานกระทันหัน ส่วนชิงะลูกสาวคนรองก็กลับบอกสามีของเธอที่ตั้งใจว่าจะมาเยี่ยมพ่อแม่ของเธอว่าไม่จำเป็นต้องไปเยี่ยมพ่อแม่ที่บ้านพี่ชายเธอเพราะทั้ง 2คนต้องมาพักที่บ้านเธออยู่แล้ว และเมื่อพ่อแม่มาอยู่ที่บ้านเธอก็ไม่ได้ไปเที่ยวไหน เพราะชิงะงานยุ่ง ชิงะจึงโทรไปหาโนริโกะซึ่งเป็นลูกสะใภ้ให้พาพ่อแม่ไปเที่ยว โนริ

โกะกลางานกับเจ้านายและพ่อกับแม่ของสามีไปเที่ยวในโตเกียว พรุ่งนี้ค่อยดูแลอย่างดี ในด้านสามีของชิเงะอุตสำหรับชื่อขนมเค้กดีๆมาฝากพ่อแม่ แต่ชิเงะกลับบอกว่าทั้งสองกินของแพงๆแบบนี้ไม่เป็นหรอก แล้วเธอก็เอาไปกินเอง เนื่องจากทั้งโคอิชิและชิเงะต่างก็บอกว่าตนเองนั้นงานยุ่ง ไม่มีเวลาพ่อกับแม่ไปเที่ยว ต่างก็หาทางบ่ายเบี่ยงแทนที่จะยอมสละเวลาเพื่อพ่อแม่ ทั้งสองกลับโยนการพ่อกับแม่ไปเที่ยวให้กับโนริโกะ และยังคงพ่อกับแม่ไปเที่ยวพักผ่อนที่น้ำพุร้อนอาตามิตามลำพัง ซึ่งที่พักนั้นเป็นที่พักราคาถูก จากบทสนทนาของโคอิชิและชิเงะที่ว่า “พูดตามตรง พี่นี่ก็ลุ่มจริงๆ พวกเราไปไหนต่อไหนมีแต่ต้องเสียเงินทั้งนั้น” “ฉันว่าที่นี่ถูกสุดแล้วนะ แลยังมีน้ำพุร้อนอีกต่างหาก” ทำให้เห็นว่าทั้งสองคนมองว่าพ่อแม่เป็นภาระของตนเองขนาดไหน การที่ให้พ่อแม่ไปเที่ยวน้ำพุร้อนกันตามลำพังนั้นแสดงให้เห็นว่าลูกๆนั้นไม่ยอมสละเวลาของตนเองมาดูแลพ่อแม่ที่อุทิศสละมาเยี่ยม

ในด้านพ่อแม่ สุดท้ายก็คิดว่าสิ่งที่ตนเองมาเยี่ยมลูกๆที่โตเกียวนั้นเป็นภาระของลูกๆ จึงตัดสินใจกลับจากน้ำพุร้อนอาตามิ เพื่อจะกลับบ้านในวันถัดไป แต่พอกลับมาถึงบ้านชิเงะ ชิเงะกลับพูดว่า “พอดีคืนนี้หนูมีเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อนช่างเสริมสวย ถึงตาหนูเป็นฝ่ายจัดสถานที่นะคะ” ทั้งสองจึงปรึกษากันว่าจะเอาอย่างไร เพราะไม่กล้ากลับไปรบกวนโคอิชิอีก ส่วนห้องของโนริโกะก็แคบเกินไป แม่จึงตัดสินใจว่าจะไปนอนกับโนริโกะ ส่วนพ่อจะไปเยี่ยมเพื่อนที่ชื่อฮัตโตริและนุมาตะ เมื่อเจอเพื่อนจึงกินเหล้ากับเพื่อนและพูดคุยระบายความอัดอั้น ดังนี้ “อย่างไรก็ดีก่อนผมมาถึงโตเกียว ผมนึกว่าลูกชายผมได้ดิบได้ดีไปแล้ว ที่ไหนได้เขาก็เป็นเพียงแค่หมอมชาวบ้านต้อกต้อยๆ คนหนึ่งเท่านั้นเอง คุณรู้สึกยังไงผมรู้ ผมเองก็ไม่พอใจพ่อกับคุณนั่นแหละ แต่เราจะไปคาดหวังกับลูกๆเราเกินไปไม่ได้หรอก เวลามันเปลี่ยนไปแล้ว เราต้องยอมรับให้ได้ ผมคิดแบบนี้แหละ” “ลูกชายผมมันเปลี่ยนไปสิ้นเชิง ผมช่วยอะไรไม่ได้จริงๆ ว่าไปแล้วคนในโตเกียวนะมีมากเกินไป ผมควรจะมีความสุขเสียมากกว่านะ” ส่วนทางด้านแม่มีโนริโกะปรนนิบัติดูแลอย่างดี แม่บอกโนริโกะให้เปิดโอกาสให้กับตัวเองให้หากคนเข้ามาดูแล เพราะแม่เป็นห่วงโนริโกะที่ต้องอยู่ตามลำพัง โนริโกะปรนนิบัติดูแลแม่อย่างดีด้วยความเต็มใจ และยังให้เงินแม่ไว้ใช้อีกด้วยทุกๆที่เธอเป็นแค่ลูกสะใภ้และสามีก็จากไปนานแล้ว จุดนี้แสดงให้เห็นว่าโนริโกะถึงแม้จะเป็นแค่ลูกสะใภ้แต่กลับมีจิตใจที่ละเอียดอ่อน ใส่ใจแม่สามี ปรนนิบัติดูแลอย่างดีราวกับเป็นแม่ของตนเอง กลับมาที่ด้านพ่อหลังจากกินเหล้ากับเพื่อนทำให้เมามาก และกลับมาบ้านชิเงะในตอนดึกคืน ทำให้ชิเงะโมโหและ

ต่อว่าพ่อ เช้าวันรุ่งขึ้นเป็นวันที่พ่อแม่จะเดินทางกลับบ้านที่โอโนมิจิ ชิเงะและโคอิชิมาส่งพ่อแม่ที่สถานีรถไฟ ในสถานีรถไฟเต็มไปด้วยผู้คนมากมาย แสดงให้เห็นว่าในสมัยนั้นใช้รถไฟเป็นพาหนะหลักในการเดินทาง เมื่อส่งพ่อแม่ขึ้นรถไฟแล้ว ระหว่างทางแม่เกิดไม่สบายจึงแวะพักที่โอซาก้า และถือโอกาสมาเยี่ยมเคโตะลูกชายอีกคนเลยด้วย ระหว่างที่แม่นอนพักผ่อนอยู่ที่บ้านของเคโตะ พ่อจึงชวนแม่คุยและนั่งทบทวนเหตุการณ์ตลอดทั้งสัปดาห์ และรู้สึกผิดหวังที่ลูกๆแต่ละคนเปลี่ยนไปเป็นคนละคน ซึ่งปรากฏอยู่ในบทสนทนาที่พ่อถามแม่ว่า “ปู่ย่าบางคนน่าจะชอบหลานมากกว่าลูกตัวเองนะ แม่คิดว่ายังไงล่ะ?” แม่จึงบอกว่า “แล้วพ่อว่ายังไงล่ะ?” พ่อจึงบอกว่า “พ่อชอบลูกๆตัวเองมากกว่า แต่พ่อแปลกใจจริงๆที่ลูกๆเขาเปลี่ยนไปเยอะเลย แต่ก่อนชิเงะมันน่าชื่นใจกว่านี่นี่นะ ลูกสาวที่แต่งงานไปแล้วไม่ต่างจากคนแปลกหน้านักหรอก” แม่จึงเสริมว่า “โคอิชิก็เปลี่ยนไปเหมือนกัน แต่ก่อนเขานิสัยดีมากๆเลยนี่” หลังจากพักอยู่บ้านเคโตะหนึ่งวันพ่อแม่ก็เดินทางกลับบ้าน อาการป่วยของแม่ทรุดหนักลงเรื่อยๆ เคียวโกะน้องสาวคนเล็กจึงโทรเลขไปบอกพี่ๆเพื่อแจ้งอาการป่วยของแม่ที่ป่วยหนัก อาการทรุด อาจจะไม่รอด ชิเงะจึงโทรศัพท์หาโคอิชิว่าได้รับโทรเลขหรือเปล่า และรีบมาหาโคอิชิที่บ้าน และนัดหมายกันว่าจะเดินทางในคืนนี้เลย โดยทั้งสองลงความเห็นว่าควรเตรียมชุดค่าไปด้วยเลย ต่อมาเป็นฉากที่ลูกๆ รวมถึงโนริโกะลูกสะใภ้ กลับมาดูใจแม่ แต่ขาดเคโตะที่ยังมาไม่ถึงเพราะไปทำธุระอยู่ต่างเมืองเลยไม่ได้รับโทรเลข อาการของแม่ทรุดหนักลงเรื่อยๆ และในที่สุดก็สิ้นใจลงตอนรุ่งสาง ซึ่งเคโตะมาถึงตอนที่แม่สิ้นใจไปพอดี เขาเสียใจที่มาไม่ทัน เขาจึงกล่าวออกมาว่า “ถ้าผมกลับรถไฟตั้งแต่เที่ยวยัน ก็คงมาทันได้ดูใจแม่” ทำให้เห็นว่าเขาไม่ได้รับรู้ตอนที่กลับมา

หลังจากพิธีศพของแม่ทุกคนมานั่งรับประทานอาหารและพูดคุยกันถึงเรื่องวันวาน ชิเงะขอเสื้อผ้า และชุดกิโมโนของแม่เป็นที่ระลึก ลูกๆเศร้ากับการจากไปของแม่แต่ชีวิตต้องเดินต่อไป ลูกทั้งสามคน โคอิชิ ชิเงะ และเคโตะ จึงตัดสินใจกลับในคืนนั้นเลย โดยไม่คิดที่จะอยู่เป็นเพื่อนพ่อต่ออีกสักนิด สุดท้ายกลายเป็นโนริโกะที่อยู่เป็นเพื่อนพ่อและยังคอยช่วยปลอบเคียวโกะที่ไม่พอใจพี่ๆที่เห็นแก่ตัวดังในบทสนทนา “ขอบคุณนะคะ ที่ที่อยู่ต่อ พวกพี่ๆเค้าก็น่าจะอยู่ต่อ” “พี่ๆเค้าจำเป็นนะจะ” “เห็นแก่ตัวสิไม่ว่า อยากรไ้หนุนอยากไ้ฉัน เสร็จแล้วก็กลับไปหน้าตาเลย” “พี่ๆเขามีธุระส่วนตัวกันนะ” “พี่ก็มีนี่นา เห็นแก่ตัวซัดๆ พ่อแม่ตายแล้วก็ขอเสื้อผ้าแก็ไปดื้อๆ หนูสงสารแม่จริงๆ คนแปลกหน้ายังเห็นออกเห็นใจเสียมากกว่า” “ฟังก่อนสิเคียวโกะ ตอนที่อายุเท่าเธอพี่ก็คิดแบบนี้

เหมือนกัน แต่ลูกๆ อยู่ห่างไกลจากพ่อแม่เหลือเกิน ผู้หญิงคนหนึ่งอยู่ห่างไกลพ่อแม่โดยใช้ชีวิตเพียงลำพัง จนเธอกลายเป็นชชะในวันนี้ เพราะฉะนั้นเธอไม่มีเจตนาร้ายอะไรหรอกที่แน่ใจ พวกเขาต้องเลี้ยงชีวิตตัวเองกันไป” “ไม่รู้จะพูดยังไงดี หนูไม่ยอมเป็นแบบนั้นแน่ ถ้าฉันจะมีครอบครัวไปทำไมกัน” และวันนี้ก็เป็นวันที่โนริโกะต้องเดินทางกลับโตเกียว เพราะเธอก็เป็นเหมือนคนอื่นๆ ที่ต้องกลับไปใช้ชีวิตตามปกติ ส่วนเคียวโกะต้องไปสอนหนังสือ เพราะเธอมีอาชีพเป็นครู เมื่อเคียวโกะออกไปแล้วโนริโกะจึงเดินเข้ามาลาพ่อ คุณกันเล็กน้อย พ่อรู้สึกขอบคุณโนริโกะจากใจจริง จึงได้มอบนาฬิกาของแม่ให้โนริโกะไว้เป็นที่ระลึก และพูดกับโนริโกะว่า “พ่ออยากให้ลูกมีความสุขนะ พูดจากใจจริง พ่อพูดจริงๆ นะ แปลกจัง เรามีลูกเป็นของตัวเองแท้ๆ แต่ลูกก็ทำเพื่อเรามากที่สุด ทั้งๆ ที่ไม่ใช่ญาติกันแท้ๆ ชอบใจมากๆ นะ” โนริโกะร้องไห้หลังจากที่ได้ฟังพ่อพูด

ที่มา : <http://prettycleverfilms.com/movie-reviews/talkies/review-tokyo-story-1953/>

สุดท้ายพ่อก็ถูกทิ้งให้อยู่เพียงลำพังกับความเหงาเปล่าเปลี่ยว และพูดบ่นกับตัวเองว่าเวลาช่างผ่านไปอย่างเชื่องช้า หลังจากนั้นก็ตัดฉากและฉายภาพไปที่โรงเรียนที่เคียวโกะสอนหนังสือ เคียวโกะดูนาฬิกาซึ่งเป็นเวลาที่รถไฟขบวนที่โนริโกะนั่งกำลังจะออก แล้วมองรถไฟขบวนนั้นจากหน้าต่างห้องเรียน ตัดภาพมาที่รถไฟกำลังวิ่ง และฉายภาพมาที่โนริโกะนั่งอยู่บนรถไฟกำลังหยิบนาฬิกาเรือนที่พ่อให้ขึ้นมาดูแล้วนำมาประกบไว้บนมือ จากนั้นเสียงหวูดรถไฟก็ดังขึ้น จากนั้นจึงตัดภาพมาที่พ่อนั่งอยู่ในบ้านลำพัง และมีเพื่อนบ้านเดินมาพูดคุยด้วย ถามว่าอยู่คนเดียวเหงาไหม ถามถึงลูกๆ และเรื่องต่างๆ ไป แล้วเพื่อนบ้านก็เดินจากไป เหลือแต่พ่อนั่งอยู่ในบ้านเพียงลำพัง และฉายภาพไปที่แม่น้ำที่มีเรือกำลังแล่นผ่าน และฉายภาพมาที่พ่ออีกครั้ง และตัดสลับไปที่แม่น้ำอีกครั้ง แสดงให้ผู้ชมเห็นว่าชีวิตคนเรานั้นดำเนินเป็นวัฏจักร เช่นเดียวกับเรือและรถไฟที่มักจะวนกลับมาที่เดิม เรื่องนี้จึงพยายามจะบอกว่าชีวิตไม่ได้สวยงามอย่างที่วาดฝันเอาไว้เลย

ที่มา : <http://prettycleverfilms.com/movie-reviews/talkies/review-tokyo-story-1953/>

สิ่งที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา คือ

1. สภาพสังคมญี่ปุ่นในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

สังคมญี่ปุ่นในช่วงก่อนสงครามโลกนั้น ชาวยุโรปได้หลั่งไหลเข้ามาในประเทศญี่ปุ่น โดยเข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาจนทำให้คนญี่ปุ่นหันไปเชื่อคำสอนเป็นจำนวนมาก รัฐบาลโชกุนจึงสั่งห้ามไม่ให้ชาวต่างประเทศทั้งหมดเข้ามาในประเทศ แต่ยกเว้นเพียงกลุ่มพ่อค้าชาวต่างชาติที่เข้ามาค้าขาย โดยจำกัดให้อยู่แค่ในอ่าวนางาซากิ (Nagasaki Bay) เท่านั้น นี่เป็นสาเหตุที่ญี่ปุ่นปิดประเทศ ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 2 ศตวรรษครั้งที่ญี่ปุ่นปิดประเทศ โดยหลังจากที่ปิดประเทศทำให้ได้รับแรงกดดันจากภายนอกประเทศเพื่อให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศ ในช่วงประมาณปลายศตวรรษที่ 18 และต้นศตวรรษที่ 19 นั้น โครงสร้างสังคมของญี่ปุ่นได้ถูกกระทบจากแรงกดดันต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าของยุโรป และในปี ค.ศ. 1853 นายพลเรือจัตวา แมทธิว ซี. เพอร์รี่ (Mathew C. Perry) ซึ่งเป็นคนของสหรัฐอเมริกา เข้ามาเสนอให้ญี่ปุ่นเข้าลงนามในสนธิสัญญาสัมพันธไมตรีกับประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมาญี่ปุ่นจึงได้ลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวนี้กับอีกหลายประเทศ เช่น รัสเซีย อังกฤษ ฯลฯ ประเทศญี่ปุ่นจึงถูกเปิดประเทศเพื่อให้ความสัมพันธ์กับต่างประเทศอีกครั้งหนึ่ง ต่อมาเมื่อประเทศญี่ปุ่นถูกปฏิรูปการปกครองในสมัยเมจิ ค.ศ. 1868 ทำให้ญี่ปุ่นเกิดการพัฒนาในสิ่งต่างๆ ที่ทำสำเร็จภายในระยะเวลาเพียง 2-3 ทศวรรษเท่านั้น ซึ่งก็คือ การสร้างประเทศให้เป็นประเทศที่ทันสมัยและเจริญก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ปฏิรูปสถาบันการเมืองสมัยใหม่และรูปแบบสังคมสมัยใหม่ เป็นต้น ต่อมาเมื่อย้ายเมืองหลวงไปที่เอโดะหรือโตเกียวในปัจจุบัน ทั้งประเทศได้ถูกกระตุ้นให้พัฒนาประเทศและนำเอาความเจริญของตะวันตกเข้ามาใช้ ต่อมาเมื่อประมาณปลายสงครามโลกครั้งที่ 1 ญี่ปุ่นก็ได้เข้าร่วมสงคราม ทำให้

ญี่ปุ่นได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศมหาอำนาจที่สำคัญอีกประเทศหนึ่งของโลก และต่อมาในปี ค.ศ.1941 ญี่ปุ่นก็ได้เข้าสู่สงครามในเอเชียแปซิฟิก (คำรงค์ ฐานดี,2549: 34-37)

หลังจากญี่ปุ่นเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่2 ในปี ค.ศ.1945 ประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้นซึ่งระบอบกษัตริย์จากการทำสงครามจึงยอมรับเงื่อนไขต่างๆของกองกำลังพันธมิตร โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของกองกำลังพันธมิตร เป็นเวลาถึง 6 ปี ซึ่งภายใต้การควบคุมนี้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองและสังคม ที่ดินเพื่อการเกษตรถูกนำมาจัดสรรใหม่ สตรีได้รับสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและสิทธิในด้านต่างๆ เช่น การเข้าทำงาน เป็นต้น ในช่วงหลังสงครามนี้ญี่ปุ่นทำการฟื้นฟูประเทศ เศรษฐกิจ และจากการที่ญี่ปุ่นได้รับการสนับสนุนจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ ทำให้ประเทศฟื้นตัวอย่างรวดเร็วและได้เข้าร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กร ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่เข้มแข็งพอที่จะออกไปแข่งขันกับตลาดเสรีทั่วโลก และประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า เวลาเพียง 2 ทศวรรษหลังจากที่แพ้สงคราม ประเทศญี่ปุ่นสามารถที่จะฟื้นฟูประเทศของตนจากสภาพที่ย่ำแย่ระบอบกษัตริย์จากสงครามให้กลับสู่สภาพเดิมได้อย่างสมบูรณ์ แต่หลังจาก ค.ศ.1960 เป็นต้นมาญี่ปุ่นก็เริ่มเผชิญกับปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องของการปรับปรุงคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ก็มีปัญหาภาวะที่เกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจอีก หลังจากนั้น เศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นก็ได้เติบโตอย่างช้าๆ และสภาพเศรษฐกิจได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนญี่ปุ่น จึงเป็นสาเหตุที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในด้านความคิด รูปแบบการใช้ชีวิตและค่านิยมของชาวญี่ปุ่นที่มีความหลากหลายมากขึ้น

ซึ่งสภาพสังคมของญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่2 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้นั้น เป็นช่วงที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เนื่องจากสอดคล้องกับภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story ซึ่งก็คือช่วงที่สภาพสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เพราะในช่วงนั้นมีการเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ปรับเปลี่ยนระบบโครงสร้างทางสังคมญี่ปุ่น มุ่งพัฒนาประเทศให้ทันสมัยเพื่อให้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก

2. ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ในครอบครัว

ตั้งแต่สมัยเมจิประเทศญี่ปุ่นได้เปิดประเทศสู่โลกภายนอก มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆมากมาย ทั้งในด้านการเมือง การพัฒนาปรับปรุงประเทศเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุข หรือ

ความสะดวกสบาย โดยรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น เมื่อญี่ปุ่น เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงยิ่งเห็นชัดขึ้น การพัฒนาอย่างรวดเร็ว ภายในเวลาไม่ถึง 60 ปีนั้นก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย สิ่งเก่าๆเริ่มถูกทำลายลงไป โดยเฉพาะ เรื่องของระบบครอบครัวที่ก่อนสงครามอำนาจทั้งหมดจะอยู่ที่พ่อซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ หลังจากสงครามสิ่งนี้ได้พังทลายลงไปด้วยลัทธิประชาธิปไตยที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาเผยแพร่ การ ปฏิรูปกฎหมายต่างๆ เพื่อให้ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันนั้น ทำให้ภาพลักษณ์ของพ่อเปลี่ยนแปลง ไป ลักษณะของครอบครัวก็เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวใหญ่ในสังคมเกษตร มาสู่ครอบครัวเล็กใน สังคมอุตสาหกรรม เกิดการเข้าทำงานในบริษัทมากขึ้น เนื่องจากมุ่งจะกลายเป็นประเทศที่มีความ เจริญและมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้เกิดภาคอุตสาหกรรมขึ้นมาอย่างรวดเร็วและแพร่หลาย สามีจึงมักใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานอยู่ที่ทำงาน ภรรยาจึงต้องทำหน้าที่ดูแลบ้านและดูแลเรื่องลูก เริ่มมีการนำรูปแบบการใช้ชีวิตแบบอเมริกันเข้ามาใช้ ประชาชนเริ่มเข้าไปอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์ กันมากขึ้น ทำให้ประชาชนเกิดทัศนคติแบบใหม่ขึ้น ซึ่งทัศนคติแบบนี้ล้วนรับมาจากตะวันตก ทั้งสิ้น

สิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ ซึ่งโอสี่ต้องการจะเสนอออกมาให้ผู้ชมได้เห็นถึงความ เปลี่ยนแปลงไปของสภาพสังคมญี่ปุ่น ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่ซึเงะต่อว่าพ่อที่ไปกินเหล้ากับ เพื่อนจนเมาไม่ได้สติ อย่างไม่มีความเคารพพ่อ ซึ่งซึเงะเองเป็นลูกที่เมื่อพ่อเมาไม่ได้สติควรจะดูแล พ่อมากกว่าไม่ใช่ปล่อยให้พ่อไฉ่เฉยๆ หรือในตอนที่พ่อแม่คุยกันถึงเรื่องลูกๆ ที่เปลี่ยนไปเป็นคนละ คน ทั้งที่เมื่อก่อนไม่เป็นแบบนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องมาจากลูกๆย้าย เข้ามามีชีวิตครอบครัว และทำงานอยู่ในเมืองใหญ่ ห่างไกลจากบ้านเกิด ห่างไกลจากพ่อแม่ ในแง่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกนั้น ความสนิทสนมของลูกๆกับพ่อแม่ไม่เหมือนเดิม ทำให้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่แน่นแฟ้นเหมือนแต่ก่อน ทั้งที่ในสมัยก่อนลูกๆเคยน่ารักกับพ่อ แม่มากกว่านี้

3. แนวความคิดและทฤษฎีที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์

จากภาพยนตร์นั้น แนวความคิดที่เป็นรากฐานในการดำเนินเรื่อง มีดังนี้

ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)

ทฤษฎีภาวะทันสมัยเป็นทฤษฎีการพัฒนาที่ถูกนำไปใช้ในประเทศด้อยพัฒนาอย่างแพร่หลาย ในราวๆปลายทศวรรษที่ 1950- 1960 ซึ่งจุดเน้นของแนวคิดทฤษฎีนี้คือ การที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัยนั้น ต้องมีการดำเนินไปทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และความรู้ของคนในสังคม จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์กันจนส่งผลถึงกันและกัน และยึดหลักการพัฒนาแบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งเป็นแนวคิดหลักที่สำคัญมาก ดับบลิว รอสโทว์ (W. Rostow) ได้เสนอแนวคิดในการสร้างความเจริญเติบโตตามลำดับขั้น 5 ขั้น คือ 1. เป็นจุดเริ่มต้นจากสภาพสังคมแบบดั้งเดิม 2. การเตรียมตัวเพื่อจะก้าวทะยานไปข้างหน้า 3. การก้าวทะยานไปสู่การเจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ 4. การบรรลุสู่ภาวะที่เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ 5. การเจริญสูงสุดของสังคม (ปกฤษณ ปริยากร. ม.ป.ป.:25)

การพัฒนาตามแนวความคิดทฤษฎีภาวะทันสมัยนั้น จุดมุ่งหมายหลัก คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก เริ่มพัฒนาจากสังคมเมืองสู่ชนบททำให้เกิดการกระจายอย่างทั่วถึง ซึ่งจากแนวคิดนี้ทำให้เห็นว่า ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนหลักการพัฒนาแบบทุนนิยม ซึ่งมีผลทำให้ประเทศด้อยพัฒนาได้เข้ามามีบทบาทในเศรษฐกิจโลกด้วย

จากทฤษฎีข้างต้นจะเห็นได้ว่าช่วงเวลาปรากฏอยู่ในภาพยนตร์นั้น ประเทศญี่ปุ่นอยู่ในช่วงสมัยที่มีการนำเอาทฤษฎีนี้มาใช้เพื่อพัฒนาประเทศให้เข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม และถือว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างมากภายในเวลาอันรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้จากสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นเป็นผลให้ประเทศเสียหายย่อยยับเป็นอย่างมาก แต่ก็กลับพลิกฟื้นประเทศให้กลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมแนวหน้าของโลกได้ จากในภาพยนตร์จะเห็นว่ามีการนำเสนอสัญลักษณ์ที่สื่อถึงการเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งสัญลักษณ์นั้นก็คือ ปล่องควันของโรงงานอุตสาหกรรม ที่ส่วนใหญ่แล้วจะปรากฏอยู่ในเมืองใหญ่ๆ ซึ่งในเรื่องก็คือ โตเกียวนั่นเอง

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง

ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปได้อย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยการวางแผนให้เป็นไปได้หรือเป็นไปได้เอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524)

ขบวน พลตรี ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ไม่เคยหยุดอยู่นิ่งมักจะพยายามปรับตัวให้สอดคล้องกับธรรมชาติเสมอ บางทีพยายามปรับธรรมชาติให้เข้ากับตัวมนุษย์เองด้วย ฉะนั้นมนุษย์จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนเมื่อเวลาผ่านไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (physical environment) สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาตินั้นไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก แต่ถ้าหากเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นเมื่อไหร่ ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาก เช่น ภัยพิบัติ สึนามิ แผ่นดินไหว เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างความเสียหายให้กับมนุษย์เป็นอย่างมาก แต่สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก็ล้วนมาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น ที่ทำให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมเปลี่ยนแปลงไป เช่น การอพยพย้ายไปสู่ถิ่นใหม่ ทำให้วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย สภาพแวดล้อมใหม่ๆก็มีอิทธิพลต่อผู้ไปอยู่ใหม่เช่นกัน เช่น ชาวต่างชาติที่ย้ายเข้ามาอาศัยในประเทศไทย การดำรงชีวิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย เป็นต้น
2. การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร (population change) การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของขนาดและการกระจายของประชากร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ประชากรเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว ผลที่ตามมาคือ ประชากรส่วนหนึ่งจะอพยพไปสู่แหล่งใหม่ มีการพัฒนาในด้านต่างๆทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้ทันสมัยขึ้น ซึ่งผู้ที่อพยพเข้าไปอยู่ใหม่และเจ้าของถิ่นเดิมนั้น มักจะประสบกับปัญหาทางด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็จะเกิดการรับไปใช้และนำไปผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมของตน
3. โครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรม (structure of society and culture) โครงสร้างมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเหมือนกัน แต่ในสังคมที่มีการเคารพยกย่องผู้อาวุโสจะ

เปลี่ยนแปลงน้อย เพราะในสังคมส่วนมากจะมีความเป็นเนื้อเดียวกัน มีค่านิยมคล้ายๆกัน จึงมีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยกว่าในสังคมที่เน้นการแข่งขันสูง ค่านิยมต่างกัน

4. พื้นฐานทางวัฒนธรรม (cultural base) ถ้าพื้นฐานทางวัฒนธรรมเจริญขึ้น สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆและเทคโนโลยีก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในปัจจุบันนั้นความเจริญด้านวิทยาศาสตร์ช่วยส่งเสริมการผลิตสิ่งใหม่ๆขึ้นมา มาก ทำให้มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่อย่างมั่นคง และมีเสถียรภาพมากขึ้น

ในเรื่องของแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่จะปรากฏให้เห็นในผลงานภาพยนตร์ของยาสึจิโร่ โอสึ ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงชีวิตของโอสึประเทศญี่ปุ่นได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ตั้งแต่พ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่2 ถูกประเทศสหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดนิวเคลียร์ที่เมืองฮิโรชิมา และนางาซากิ ส่งผลให้ประชากรจำนวนมากเสียชีวิต ประเทศกลายเป็นเผด็จการ ทำให้ญี่ปุ่นต้องเริ่มนับหนึ่งใหม่ ประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎหมายและการเมือง เปลี่ยนจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม บ้านเมืองพัฒนาจากระดับต่ำสุดไปสู่ระดับสูงสุด มีการรับเอาวัฒนธรรมต่างๆของตะวันตกเข้ามา จะเห็นว่าในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story โอสึได้สื่อออกมาผ่านทางตัวละครที่พอย้ายเข้ามาดำรงชีวิตอยู่ในเมืองแล้ว ก็เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น สังคมที่เปลี่ยนไป อาหารการกินก็เปลี่ยนไป ในสังคมที่ใหญ่ขึ้น ประชากรเพิ่มมากขึ้น และเวลาส่วนใหญ่ที่หมดไปกับการทำงาน ทำให้เกิดการทานข้าวนอกบ้านมากขึ้นเนื่องจากไปมีเวลาเตรียมอาหารเอง ในด้านนิสัยใจคอของตัวละครก็เปลี่ยนไป จะเห็นได้จากกรณีที่พ่อกับแม่คุยกันตอนที่แม่ป่วยอยู่และแหวะพักที่บ้านเคโสะ ว่าลูกๆแต่ละคนนิสัยเปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เจริญขึ้น และในเมืองใหญ่ๆมีประชากรอาศัยอยู่เยอะ อัตราการแข่งขันสูง ผู้คนต้องดิ้นรนทำงาน สิ่งเหล่านี้ต่างก็ดูเอาพลังความดิ้นรนที่เคยมียู่ของลูกๆออกไปหมด ทำให้เกิดเป็นความเห็นแก่ตัวขึ้นมาแทน

บทสรุป

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่อง สภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ปรากฏในภาพยนตร์เรื่อง Tokyo story มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งสภาพสังคมในช่วงนั้นมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ส่งผลให้ประเทศเกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เช่น อุตสาหกรรม สังคม กฎหมาย ชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า สภาพสังคมของประเทศญี่ปุ่นในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ปรากฏผ่านภาพยนตร์เรื่องนี้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรสู่สังคมอุตสาหกรรม มีการรับเอาเทคโนโลยีต่างๆ จากตะวันตกเข้ามาใช้พัฒนาประเทศ รับเอาวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาด้วยสตรีเริ่มมีบทบาทในสังคมมากขึ้น สามารถทำงานนอกบ้านได้ เกิดโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมามากมายทำให้ผู้คนจากชนบทเข้ามาหางานในเมืองใหญ่ ซึ่งปัญหาที่ปรากฏอยู่ในภาพยนตร์ก็คือ ความสนิทของลูกๆ ที่อยู่ในเมืองใหญ่กับพ่อแม่ที่อยู่ในชนบทนั้นมีน้อยลง ชีวิตในเมืองใหญ่มีแต่ความวุ่นวาย เวลาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนในเมืองใหญ่ ถึงขนาดที่ไม่มีเวลาให้ครอบครัว ซึ่งเมื่อสังคมเปลี่ยนไปแบบนี้ ประเทศนั้นย่อมเจริญขึ้นๆ แต่ก็ส่งผลให้เกิดความห่างเหินระหว่างลูกที่เข้ามาทำงานในเมืองใหญ่กับพ่อแม่ที่ชราแล้วในชนบท

ปัจจุบันญี่ปุ่นได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงประเทศจนสามารถกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางด้านอุตสาหกรรมระดับโลก ส่งผลให้ประชากรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ความเจริญกระจายเข้าสู่ชนบท แต่ในเมืองใหญ่ๆ ก็ยังคงหนาแน่นอยู่เหมือนเดิม เนื่องจากเป็นศูนย์กลางความเจริญ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน แต่ในขณะที่เดียวกันค่าครองชีพและอัตราการแข่งขันก็สูงตามไปด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าลูกๆ ซึ่งเป็นตัวละครเอกในภาพยนตร์ต่างไม่มีใครยอมสละเวลาของตนให้พ่อแม่เลย

บรรณานุกรม

หนังสือ

กักเคน. ญี่ปุ่น 360 องศา. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม, 2549.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่14. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2552.

ดำรงค์ ฐานดี. สังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

นรา. Film Japan – ซามูไรตกดิน. กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊ก, 2550

พัชรินทร์ สิริสุนทร. แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม. เอกสารประกอบการสอนสาขาวิชา
พัฒนาสังคมคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรัตนนคร, 2547.

มณฑา พิมพ์ทอง. ปัญหาของสตรีญี่ปุ่น : ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมหลังสงครามโลกครั้งที่2.
กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. เพศภาวะ : การทำทนายร่างการค้นหาด่วน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง, 2547.

สมบูรณ์ สุขศิลป์. ปาฏิหาริย์ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟ้าสีโก, 2523.

ปานตา ธนุไชยศักดิ์. “บทบาทและสถานภาพของผู้หญิงทำงานญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
จนถึงปัจจุบัน.” บทความวิจัย สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554

สารนิพนธ์

รัชดาวรรณ อภิเลิศโสภณ. “วัฒนธรรม ประเพณีและความคิด ความเชื่อในสังคมจีนจากภาพยนตร์
เรื่อง To live”. สารนิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาควิชาเอเชียศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย ศิลปากรมหาวิทยาลัย, 2554.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา [ออนไลน์].เข้าถึงเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2557 เข้าถึงจาก

<http://library.uru.ac.th/bookonline/books%5CCh4A.pdf>